

Eigen stieren en stokoude genetica vormen ingrediënten

'Fokkerij is niet heel anders dan een pan soep'

Jeroen van Maanen uit Zeewolde (FL) doet niet mee aan de snelle fokkerij van vandaag de dag. Integendeel, stokoude genetica bevolken zijn stal. Voor een optimale prestatie balanceert de veehouder de veestapel al jarenlang tussen rond en scherp. Om te kijken of het toch nog efficiënter kan, kocht hij zeventig zuivere Jerseys.

Hij voert geen O Man, Shottle, Goldwyn, Planet, Bolton, BW Marshall, Durham, Jocko, Ramos, Storm, Jesther, Mountain, Aaron of Bell Elton-bloed en is daarmee met recht outcross te noemen. Dat laat fokkerijorganisatie GGI weten over haar nieuwe aanwinst Keyenberg Geertjes Lifetime. De stier heeft als afstamming Mavid x Lonar x Slingeman 63 en is dus een kleinzoon van de bekende Geertje 289 van Teus van Dijk uit Giensburg, die in 1998

de NRM wist te winnen en tot een levensproductie van ruim 185.000 kilo melk kwam.

Fervent aAa-gebruiker

Veehouder Jeroen van Maanen (38) uit Zeewolde was al jarenlang fan van de koe Geertje 289, toen hij besloot een poging te wagen om embryo's uit de koe te verkrijgen. „Ik waardeerde de koe om haar levensduur en laatrijpheid. Zelfs

op hoge leeftijd was ze nog puntgaaf.“ Van Maanen is een fervent aAa-gebruiker en stelt dat Geertje heel veel front had, wat gesloten was en meer natuurlijke wil om te melken mocht hebben. Hij geeft aan dat het uiteraard kritiek op hoog niveau is, maar denkt dat Geertje daarom een code als 153 zou hebben gekregen, als ze zou zijn geanalyseerd. Dat de koe evengoed tot een zeer hoge levensproductie kwam, is volgens Van Maa-

Het nieuwe stalgedeelte uit 2012 is aan de oude stal (rechts) vastgebouwd en ontbeert voor de veehouder zelf de nodige luxe. „Je went eraan en het kost geld”, aldus Jeroen van Maanen.

Copyright foto

Keyenberg Geertjes Lifetime (Mavid x Lonar x Slingeman 63), een kleinzoon van de bekende oud-NRM-kampioene Geertje 289 van Teus van Dijk uit Giessenburg, is ingezet door GGI.

Jeroen van Maanen kwam met Teus van Dijk overeen om Geertje 289 te spoelen met Lonar. Dat resulteerde in twee vrouwelijke nakomelingen in Zeewolde, waarvan Keyenberg Lonar Geertje 9060, de moeder van Lifetime, de oudste is.

nen te danken 'aan haar enorme voorhand die haar in staat stelde om het zo lang vol te houden en natuurlijk aan het goede management van haar fokker'. „Teus van Dijk had ook een paar dochters van Titanic uit Geertje (volle zussen van fokstier Stouwdamshof Teus, red.) aan de melk en dat waren heel beste koeien met een ruime conditie.” Een kennis adviseerde Van Maanen om Geertje met Lonar te laten spoelen. Een stier die net in de picture stond en waarvan de aAa-code 615 leek op die van Titanic, 651. Zowel Van Maanen als Van Dijk zag die combinatie wel zitten en zo werden er twee Lonar-vaarskalveren op de Keyenberg Hoeve in Zeewolde geboren.

Verworpen

De jongste van de twee is een vaars en de oudste bevindt zich inmiddels in de derde lactatie. Deze Keyenberg Lonar Geertje 9060 is als pink gespoeld met Mavid, Survivor en Juror. Vervolgens werd ze drachtig gemaakt van Mavid, maar daarvan verwierp ze. „Ze was toen al twee jaar en vijf maanden oud en had geen uier. Ik ben haar toch maar gaan melken, in het begin wel tien keer per dag en uiteindelijk is ze daardoor op een dagproductie van 20 liter melk gekomen. Ze werd ook weer vlot drachtig, ditmaal van De Schothorst Design 2 (een Design-zoon uit een Bell Rex-moeder met 160.000 kg melk, red.) en bracht daarvan een vaarskalf.” Geertje 9060 is inmiddels met haar derde lijst bezig. Onlangs kalfde ze 2,5 week te vroeg van een vaarskalf van outcross-stier Sherdon Irresistable (Maestro x Zelati x Hairy Breiz). De eerdere pinkenspoelingen van Geertje 9060 leidden tot twee vaarskalveren en drie stieren van Mavid en tot één vaarskalf en drie stieren van Juror. De 'meest passende' Mavid-zoon is naar GGI gegaan en de tweede dient inmiddels als dekstier op een naburig bedrijf.

Gebaande paden verlaten

Het is duidelijk dat Jeroen niet schroomt de gebaande paden in de fokkerij te verlaten. Hij heeft niets met de snelle fokkerij van vandaag de dag en noemt die zeer eenzijdig. „Genomics is van middel tot doel verheven en niet meer dan een wedloop om de hoogste indexen. Het zou een middel zijn tegen inteelt,

maar werkt het alleen maar in de hand.” Van Maanen noemt het belang van zowel scherpe als ronde stieren, 'om de balans tussen willen en kunnen te behouden'. „De meeste KI's hebben meer scherpe stieren. De dochters ervan lijken sneller volwassen te worden en doen het goed in de indexsystemen. Om oud te worden, heeft een koe echter ook ronde kwaliteiten nodig. Rondere dieren worden langzamer volwassen en hebben daardoor de neiging om niet opgepikt te worden door de indexsystemen. Toch worden ze gewaardeerd door de veehouders.”

„Zodra je met Triple-A begint, begrijp je al snel dat de vorm van een dier de functie bepaalt en dat je eerst de oorzaak van een probleem moet weten, voordat je een oplossing kunt vinden. Een gedachtegang die je ook op andere aspecten kunt toepassen als voeding en huisvesting, je gaat zelf nadenken. De meeste leveranciers houden hier echter niet van. Ze hebben liever domme boeren die van hun advies en producten afhankelijk, dat is hun winst”, aldus de veehouder met het hart op de tong.

Eigen stieren

Het gevolg is volgens Van Maanen dat veehouders die met Triple-A werken vaak met eigen stieren beginnen en ook oudere stieren blijven gebruiken die het op hun bedrijf goed hebben gedaan. Het blijkt dat van de Holsteins op het bedrijf 18 van de 111 melkkoeien en 43 van de 73 stuks jongvee een eigen stier als vader hebben. „En ik denk dat we nu naar 80 procent eigen stieren gaan, al hangt dat ook af van het aanbod.” Naast Lifetime, die voordat hij naar de KI ging al voor de nodige drachtigheden zorgde, zijn dat Renscol, Top 10eke en King Maik.

De eigen stier die de meeste dekkingen voor zijn rekening neemt, is de drie jaar oude Keyenberg Renscol (Mascol x Ramos x Sunny Boy x F16 x Tops). De stier is afkomstig uit de Renske-koefamilie, waar twee generaties honderdtonners aan de basis staan. De jongste, Renske 44 (v. F16), wist ook de barrière van 10.000 kg vet en eiwit te slechten. Ze is tevens de overgrootmoeder van de pas dekrijpe King Maik (Maik x Lava x Mtoto x F16). King Maik is aan KI Samen aangeboden, maar bleek CVM-positief, net als zijn twee neefjes van vaders

Ronald en Prince. De drie stiertjes zijn afkomstig uit drie volle Lava-zussen (zonder ET) en blijven op het bedrijf voor de dekking.

Stokoude afstamming

Voor in de stal staat naast Renscol nog een volwassen stier, de inmiddels ruim vijf jaar oude Keyenberg Top 10eke. De stier heeft bij een andere veehouder dekdiens gedaan, maar was eigenlijk te goed om af te voeren, zodat Jeroen besloot hem terug te kopen. De stier heeft met Tops x Seekönig x Lava x Carousel Amos x F16 x Sunny Boy een bijzondere en stokoude afstamming. „De Lava heb ik bij Schoonhoven uit Abcoude vandaan en komt uit de Tineke-familie van Korver uit Nederhorst den Berg. Het was een heel beste koe met hoge gehalten. Ze was al 600 dagen aan de melk en niet drachtig, toen ik haar voor weinig geld kon kopen. Ik heb haar vier dagen achter elkaar met Proud geïnsemineerd en toen was ze drachtig”, vertelt Jeroen. De koe is helaas na een uitbraak in de mestput verdronken, maar niet voordat Jeroen er nafok van had. „We hebben vroeger goed met de stier Adler geboerd. Hij was van de Duitse KI-organisatie OHG, dus die besloot ik te benaderen. Adler hadden ze niet meer, maar Seekönig hadden ze nog wel zitten en ook hij deed hier vroeger goed werk.” Van Maanen besloot twintig rietjes van de Penstate-zoon te kopen. Naar verluidt was Seekönig een 'echte 2-stier', waardoor hij met zijn aAa-code destijds goed op de 'platte' Fries-Hollandse koeien paste. Vervolgens paste Tops er 'met code 5' weer goed bij en Van Maanen be- ▶

De zuivere Jerseys op het bedrijf van Jan Willem Elsenga en Pieter de Vries in Lelystad maakten indruk op Van Maanen. Daarom kocht hij vorig jaar 70 stuks Jersey-jongvee uit Denemarken.

Copyright foto

Copyright foto

Copyright foto

Drie volle zussen uit de combinatie Lava x Mtoto x F16 x Tops. Als een paring 'werkt', maakt Van Maanen hem gerust elk jaar opnieuw. Van alle drie zussen heeft de veehouder het afgelopen jaar een stiertje aangehouden van respectievelijk Ronald, Maik en Prince.

Voor in de stal staan twee volwassen dekstieren, links de vijf jaar oude Top 10eke (Tops x Seekönig x Lava) en rechts de drie jaar oude Renscol (Mascol x Ramos).

sloot deze combinatie enkele decennia later daarom te herhalen.

Veel laatrijper

Bang om 'achterruit' te boeren met de oude genetica, is Van Maanen niet, getuige het scala aan stieren dat hij naast Tops (geboortejaar 1977) en Seekönig (1973) inmiddels gebruikte: Bootmaker (1963), Astronaut (1964), Elevation (1965), Willow (1969), Superstar (1971), Bill (1971), Sheik (1972), Bart (1974), Adler (1977), Mutual (1977), Starbuck (1979) en Bell Rex (1981). „Ze kunnen goed meekomen”, stelt de veehouder. Hij wijst op een derdekalfs Elevation-dochter met 12.500 kilo melk met 4,07 procent vet en 3,16 procent eiwit voorspeld in 305 dagen. „Ze is pas anderhalve maand in lactatie en haalde de vorige lijst 4,18 vet en 3,53 eiwit, dus dat zal nog wel bijtrekken.”

Ook loopt er een Bill-dochter die als vaars 5.950 kg melk met 5,04 vet en 3,54 eiwit realiseerde en inmiddels als vierdekalfskoe op 12.000 kg melk met 4,75 vet en 3,50 eiwit in 305 dagen uitkomt. „De oude stieren zijn in de ronde eigenschappen nog wat dominant en ze zijn veel laatrijper”, aldus Jeroen. Hij wijst ook een Bootmaker-dochter aan die 87 punten voor haar exterieur kreeg. „Maar ze heeft een bloeding in de uier gehad, waardoor die wat onkant is. Ook zijn haar gehalten niet zo hoog.” Volgens Van Maanen is er wat betreft de gehalten is het nodige bereikt in

de fokkerij. „Maar wat betreft de functionele eigenschappen boeren we nog steeds achteruit. Verder bevrucht het sperma van die oude stieren aanmerkelijk beter en heb ik het idee dat de kalveren feller en levenslustiger zijn.”

Kian

Naast Top 10eke heeft Van Maanen al vaker gebruik gemaakt van oude genetica aan de mannelijke kant. Zo kocht hij ooit embryo's uit de bekende Willem's Hoeve Rita 52 (F16 x Tops x Superstar) van de familie De Jong uit Buren. De resulterende Sunny Boy-dochter paarde hij met Elevation en die combinatie leidde tot de stier Keyenberg Elevations Riturn (aAa: 564). „Ik melk daar veel beste vaarzen van”, stelt de veehouder. Ook is er een bijna dekrijp stiertje van Riehlholm Mutual – een 'echte 5-stier' – aanwezig uit een Jardin x O Man x Donor. De Jardin is onlangs vanwege een blessure afgevoerd en was een extreme productiekoe. „Ze produceerde gedurende drie maanden meer dan 80 liter melk per dag en was een van de laatste koeien die mijn inmiddels overleden oude stageboer Henk Los heeft gefokt, voordat hij stopte. Hij wilde dat deze koe hierheen zou gaan, dus ik kocht haar als vaars.” Het meest recente voorbeeld van een (toekomstige) dekstier met een oude vader, is een pasgeboren Sheik-zoon. Hij komt uit de Juror-dochter van Keyenberg Lonar Geertje 9060. Dat de maximale melkproductie met de geko-

zen fokkerijstrategie waarschijnlijk niet wordt gehaald, verontrust Van Maanen niet. „Dat we ineens meer melk onder de koeien moeten hebben nu het quotum weg is, zie ik niet. Bij een stijgende melkproductie stijgen de kosten vaak ook.” Jeroen wijst op de verhoogde kwetsbaarheid van hoogproductieve koeien. „Ik heb liever vaarzen die rustig beginnen en er in groeien, dan vaarzen die direct pieken en snel versleten zijn.” Een stier die hij in dat kader nog steeds veel gebruikt, is Kian. „Ik zie veel parallellen tussen hem en Tops.”

Zo weinig mogelijk luxe

De 100 à 120 melkkoeien lopen sinds drie jaar in een nieuwe stal. „Bij de bouw heb ik geprobeerd om zoveel mogelijk luxe te voorkomen. Je went eraan en het kost geld”, verklaart Jeroen. Hij bouwde de nieuwe stal tegen de oude aan en heeft nu ruimte voor 160 à 170 stuks melkvee. Op de plek van de oude 2 x 8 stands visgraat melkstal bevindt zich nu een 2 x 12 stands rapid exit melkstal van GEA. Ook die is zo eenvoudig mogelijk. De optie tot automatisch separeren ontbreekt, er wordt niet in gevoerd en er zijn ook geen melkmeters. „Ik heb ook geen regenmeters. Daar blijf je veel vrolijker bij, want dan hoeft je je ook niet op te winden”, lacht de veehouder. Van Maanen houdt al het vrouwelijke jongvee aan en selecteert pas als ze hebben afgekalfd. Maar hij schroomt niet om dan ineens een

Copyright foto

Bedrijfsgegevens

Jeroen van Maanen (38) houdt ruim honderd melkkoeien en 160 stuks jongvee op de Keyenberg Hoeve in Zeewolde (FL). Jeroen zet het werk zoveel mogelijk zelf rond en heeft zo'n 0,2 VAK aan hulp van een ZZP'er (en van zijn vader). Het rollend jaargemiddelde van de veestapel bedraagt zo'n 9.300 kilo melk met 4,20 procent vet en 3,69 procent eiwit.

Het stiergebruik is divers met stieren als Maik, Crimetime, Skalsumer Blitz, Goli, Prince, Milo, Pello, Irresistable, Deejay Red, Mavid, Leo, Disclosure, Malki, Mentor en oudere stieren als Ra-

mos, Ford, Kian, Ronald, Manfred, Laurenzo, de eigen stieren Lifetime, Renscol, Top 10eke, King Maik, Black Lava (Blackstar x Lava), Billy (Riturn x Bill) en de Jersey-stieren DJ Broiler en VJ Link. De koeien krijgen een ongemengd rantsoen van ongeveer 15 kg gras, 15 kg maïs, 2 kg ontsloten tarwe, 1 kg soja en 3 kg bierbostel, aangevuld met twee soorten krachtvoer via krachtvoerbussen. Van Maanen maait laat (dit jaar de eerste snede op 23 mei) en kuint het gemaaide gras vlot in. „Gras wordt hier nooit ouder dan vier jaar, dus de verteringscoëfficiënt is hoog.”

Copyright foto

Van de aangekochte Jerseys hebben er 15 inmiddels gekalfd. Ze worden gewoon tussen de Holsteins gehuisvest.

Copyright foto

De koeien worden in een 2 x 12 stands rapid exit melkstal van GEA gemolken. Die is zo eenvoudig mogelijk uitgerust, dus zonder automatische separatiemogelijkheid, krachtvoeding en melkmeters.

grote koppel vaarzen te verkopen, inclusief dieren die hij eigenlijk niet kwijt wil. „Je krijgt dan ineens een smak geld en dat is toch lekker. Eerder durfde ik het niet aan, omdat ik niet genoeg zekerheid had dat de volgende generatie ook weer goed zou zijn. Nu ik met Triple-A werk wel.”

Jerseys

Een jaar geleden bezocht Van Maanen het grondloze melkveebedrijf van eigenaar Jan Willem Elsenga en bedrijfsleider Pieter de Vries in Lelystad, waar zuivere Jerseys en zuivere Holsteins als twee aparte koppels worden gehouden (zie ook de Melkvee van februari dit jaar). Van Maanen was onder de indruk van de efficiëntie van de Jerseys. „Ik heb er een tijdje mee rondgelopen en besloot, omdat ik veel dieren had verkocht en er daardoor stalruimte en geld beschikbaar was, om in september zeventig stuks Jersey-jongvee uit Denemarken aan te kopen.” De eerste 15 hebben inmiddels gekalfd en lopen gewoon tussen de Holsteins.

Hoewel Jeroen enthousiast is over de Jerseys, is hij niet van plan om volledig om te schakelen. „Het zal nog wel even duren voordat de laatste zwartbonte hier van het erf gaat”, lacht de veehouder. Hij ervaart dat de kilogram vet en eiwitproductie bij de Jerseys tijdens de lactatie heel lang doorstijgt. „De gehalten stijgen harder dan dat de melkpro-

ductie daalt.” Ook kalven ze gemiddeld twee maanden jonger af dan de Holsteins en zijn ze volgens Jeroen slimmer en gevoeliger dan hun bonte stalgenotes. „Je moet er rustig mee omgaan.” Nadelen zijn de kwetsbaarheid van de nuka's en het feit dat stierkalfjes niks opbrengen. Van Maanen insemineert daarom alle Jerseys met gesekst sperma en een enkele met Belgisch Blauw.

Witrikken

De Keyenberg-veestapel is sowieso een divers gezelschap, want naast zwart- en roodbonte Holsteins en bruine Jerseys, is er een toenemend aantal witrikken in de koppel. Het witrik-jongvee is vooral afkomstig van de stier Leo – „Lonar x Basar x Emperor x Inspiration x Belt x Bill, dus allemaal Holstein-stieren zonder witrikaftekening” – die is gefokt door de familie Ammerlaan in Schipluiden. Van Maanen kocht hem van een veehouder in Noord-Holland en wist hem door te verkopen aan KI Samen, waar de stier inmiddels beschikbaar is. „De moeder van Leo is 14 jaar oud en produceerde al 120.000 kilo melk, terwijl de stammoeder van Inspiration 18 jaar oud en tientonner werd.” De witrikken die inmiddels aan de melk zijn, zijn dochters van Spektrum Peter. „Dat zijn beste koeien, ze zijn ruim in conditie en geven veel melk. Ze zijn alleen een beetje slordig in de voorruier.” Dat laatste noemt Van Maanen overigens

volstrekt onbelangrijk. „Wat is een beste uier? Wat mij betreft een uier die makkelijk aan te sluiten is en die geen lucht zuigt bij het melken. Mooi en functioneel kan wel samen gaan, maar het laatste is verreweg het belangrijkste. Je hebt niks aan 87 punten uiers, waarbij je het melkstel moet vasthouden.” Hij verwijst ook naar de door hemzelf gefokte Keyenberg Black Crowe (Design x Labelle), die werd vermarkt door KI De Toekomst en waarvan er bijna 500 dochters aan de melk zijn. Getuige zijn index geeft de stier matige uiers, maar volgens Van Maanen – die de stier uiteraard veel gebruikt heeft – zijn ze prima functioneel. „Al hoeft je er niet mee naar een keuring.”

Pan soep

Van Maanen heeft naar eigen zeggen een inmiddels aardig uitgebalanceerde veestapel en geeft aan dat er niet veel ruimte meer is voor extreme stieren. Toch gebruikt hij ze soms. „Ik melk bijvoorbeeld een Danilo en heb een Lava drachtig van Atwood. Soms kun je eens iets extreems gebruiken, als dat past”, vindt Jeroen. Topexterieur is voor hem overigens geen item en snel oordelen evenmin. „Het nadeel van de snelle fokkerij van tegenwoordig, is dat we steeds sneller gaan oordelen over wat goed is en wat niet. Ach, fokkerij is niet heel anders dan een pan soep. Je moet iedere keer net datgene toevoegen wat nodig is. Een fokdoel stellen? Onzin.” ■

Rondom de boerderij ligt 49 hectare grond, waarvan 9 ha mais, 32,5 ha gras en 7,5 ha voor tulpen wordt verhuurd. De koeien blijven jaar-rond opgesteld.

Van Maanen kwam in 1983 met zijn ouders vanuit Renkum naar Zeewolde, waar de grond en gebouwen in eigendom zijn en het omliggende land wordt gepacht. Richting de toekomst wil hij bij eventuele groei zijn bedrijf in balans houden. „Als er meer stalruimte komt, dan ook meer grond. De financiële situatie remt dat echter.”

Copyright foto